

Tea Hvala

1

Podzemlje

I

Tistega mračnega popoldneva je v dnevni sobi utripala svetloba s televizijskega ekrana. Véliki blatar se je namakal v kopalni kadi, postavljeni pred televizor, in skozi žlobudranje reklam prisluškoval dežju. Bilo je konec novembra in že nekaj dni je lilo brez prestanka, z vetrom, ki se je v sunkih zaganjal v šipe. To je bilo njegovo najljubše vreme, vendar ni mogel zbrati moči, da bi se odpravil ven. Obupal je že ob misli na štiriindvajset stopnic, ki so ga ločile od pritličja. Kdorkoli je načrtoval stanovanjski blok brez dvigala, ni mislil na bitja brez nog, je zagodrnjal in se namestil udobneje. Blatna voda v kadi je ob tem vzvalovala in pljusknila čez rob. Slišal je, kako je topo pristala na polivinilu, s katerim je Leviki prekril že dodobra uničeni parket. Zalilo ga je vsakič, ko se je blatar presedel, in v pretesni kadi se je hočeš nočeš pogosto presedal.

Zastrmel se je v svoj dolgi, razpokani rep. Kapljice, ki so spolzele po njem, so ga osvežile, toda zaželel si je več vlage, še več vode. Z vsemi zobniki se je uprl ob kad, usločil hrbet in s konico repa zatipal po mokrem polivinilu. Takrat ga je močno zaskalelo. Kje točno, ne bi mogel reči, a čutil je, da se je ob napenjanju odprla nova rana. Ugibal je, da na glavi ali zgornjem dela trupa, ki sta bila nenehno izpostavljena suhemu zraku. Kdaj pa kdaj je pomislil, da je od poležavanja dobil otiščance, a bolj verjetno je bilo, da mu je bolečine

povzročala dehidracija. Dokler je živel na barju, je bila njegova koža svetla in mehka kot žamet, po selitvi pa je začela temneti. Na delih telesa, ki so štrleli iz kadi, je postala usnjata in manj propustna. Resda je v telesu tako zadrževala več vlage, toda obenem je onemogočala dotok sveže vlage in hrane iz blata na dnu kadi. Tudi to, da je Leviki, kadar je bil prelen, da bi prinesel vodo z barja, kad polnil kar s klorirano vodo iz pipe, najbrž ni pomagalo.

Iz vse globljih brazd v koži je mezela nekakšna tekočina; ne kri, zgolj prozoren, skeleč sok, ki ga je silil k praskanju. A če se je počohal, je bilo še slabše. Začutil je, da je konica repa spet sama od sebe krenila k naglavnim škrgam, od koder je očitno prihajalo skelenje. Pošteno se je moral zbrati, da je ustavil refleks. Zdaj bi potreboval Levikijevo pomoč, toda spet je bil zdoma. Če bi mu dotočil vodo do vrha kadi in zmočil glavo, bi skelenje vsaj začasno popustilo. Sam ni dosegel pipe, pa tudi če bi jo, je ne bi mogel odpreti. Leviki je že pred leti na pipo pritr dil vrtno cev in jo iz kopalnice speljal do kadi, a na žalost se še ni domislil, kako bi blatar lahko sam skrbel za reden dotok vode. Vsiljevala se mu je misel, da nalašč ni poskrbel za to. Da bi ga imel pod nadzorom. Toda Leviki ni bil zloben. Se je pa spremenil. Zadnje čase se je blatarju zdel odsoten, tudi kadar je bil doma. Povsem mogoče je bilo, da je enostavno pozabil.

Stavil bi, da je spet v knjižnici; če ne v vrhniški, pa v centralni tehniški v Ljubljani. Leviki je v javne knjižnice začel zahajati, ko so ga odpustili z Biotehniške fakultete. Blatar ni vedel letnice, vedel pa je, da je že veliko jeseni preživel v njegovem tesnem stanovanju in da so ga odpustili takoj

zatem, ko sta zamočila nastop na zoološkem kongresu v Cankarjevem domu. Takrat je Leviki pred strokovnjaki iz vsega sveta trdil, da blatar ni dvoživka, temveč sesalec, in da v nasprotju s splošnim prepričanjem ni nevaren človeku. Blatarja je prepričal, da je šel z njim, organizatorje konference pa, da so ga po nekakšnem čudežu spustili noter. Blatarju vse skupaj ni bilo niti najmanj všeč, toda Levikiju je dolgoval svoje življenje. Šel je in mu do konca govora pohlevno ležal ob nogah. No, skoraj do konca.

Če se tistega žgočega poletja pred konferenco ne bi preselil k Levikiju, bi gotovo dehidriral. Ljubljansko barje je bilo izsušeno. Po selitvi se je pogosto spraševal, ali je blatarjem, ki so ostali tam, uspelo preživeti. Leviki je nekje slišal, da so dva ujeli in ju odpeljali v živalski vrt. O usodi ostalih sta lahko samo ugibala. So živeli ali životarili? Bal se je, da drugo, saj so bila poletja vse toplejša in daljša, vode pa je bilo vse manj. A če so preživeli vsi, jih je bilo v naravi še šest. Blatar bi lagal, če bi rekel, da jih pogreša. Že na barju je bil samotar. A vseeno ... Ozrl se je k oknu. Še vedno je lilo in v tem vremenu si je bilo težko predstavljali sušo, a še je pomnil, da je nekoč deževalo čez vse leto, ne le jeseni. Celu snega se je spomnil. Kakorkoli, Levikija je pospremil v Cankarjev dom in kazalo jima je dobro, dokler Levikiju ni ušlo, da se je blatar preselil k njemu. Zoologi so se začeli spogledovati, Levikijev najostrejši nasprotnik, njegov nekdanji sodelavec dr. Lajić, pa je s posmehljivim glasom zahteval dodatna pojasnila. Takrat je Levikiju prekipelo. Rekel je, da ima blatar več pameti kot vsi zoologi skupaj. Zvenelo je laskavo, vendar so bili znanstveniki drugačnega mnenja.

Sledil je krohot, ki se je sprevrgel v odkrito žaljenje. V tistem se je Levikiju zares utrgalo. Počepnil je k blatarju in si ga nekako uspel naložiti na ramena. Takrat je bil blatar še krepak, tehtati je moral vsaj sto kilogramov, zato ni bilo nič čudnega, da Leviki ni prenesel bremena. Omahnil je med blatarjeve pljučne prekate. Blatar je pravočasno ujel ravnotežje in se z vso težo uprl ob svoj rep. Potem je Levikija previdno objel z zobniki in ga odložil na mizo. Čakal je, da se zgane, toda Leviki je očitno izgubil zavest. Ni mu preostalo drugega, kot da njegov govor konča sam. Tega se je tudi lotil, a zoologi so se iz neznanega razloga že ob pozdravu tako prestrašili, da so skočili v zrak in se zatekli v najbolj oddaljen kot dvorane. Nekaj jih je zbežalo ven. Blatar se ni pustil motiti, govoril je in pri tem pazil na rabo strokovnega izrazja, ki se ga je naučil od Levikija. A vse zaman. Ko je končal, je bila dvorana tako rekoč prazna. Ostal je le temnopolti zoolog, ki si je med konferenco ves čas nekaj zapisoval. S presenetljivo mirnim glasom ga je vprašal, ali mu Levikija lahko pomaga odnesti iz dvorane. Blatar se je ozrl k Levikiju. Še vedno je ležal na mizi in komaj opazno dihal. Blatar se je zoologu zahvalil za pomoč in dodal, da bo zmogel sam. Ko je prijazni znanstvenik odšel, se je blatar sklonil nad Levikija, razprl zobnike in močno vdihnil. Počakal je, da so pljučni prekati njegovo mlahavo telo prisesali k sebi, nato pa se je previdno spustil k tlom, prekucnil na trebuh in po zobnikih odpeketal iz dvorane. Ves čas je moral zadrževati sapo, sicer bi vakuum popustil in ubogega Levikija bi lahko še pomendral.

Na hodniku ni bilo nikogar. Skušal se je spomniti, kje sta vstopila v zgradbo, a ni šlo, zato je na slepo zavel desno.

Takoj za ovinkom je zagledal dva varnostnika. Eden je imel čez ramo debelo vrvi, drugi je v blatarja naperil napravo, ki ni obetala nič dobrega. Gotovo ju je poklical Lajić, je še pomislil, potem se je prevalil na hrbet in se z repom odrinil v nasprotno smer. Kačasto zvijanje ga je upočasnilo, varnostnika sta se naglo približevala, a ko je zavijal, je še vedno upal, da se ju bo znebil. Le da so ga na drugi strani ovinka čakali novi varnostniki. In to trije. Zdaj ni imel kam in storil je edino, kar mu je padlo na pamet. Zasukal se je na bok, sunkovito izdihnil in razprl zobnike, da se je Leviki odkotalil k steni. Potem se je začel z repom odganjati od tal, močnejše in močnejše, dokler ga ni zavrtelo okrog lastne osi kot brejkdenserje, ki jih je občudoval na televiziji. Poganjal se je in sukal in čakal. Ko so se varnostniki dovolj približali, je s kotičkom očesa preveril, da ne bo zadel Levikija, nato pa sunkovito sprožil svoj krepki rep. Zmaga! Varnostnike je spotaknil s takšno močjo, da so popadali kot ... kot tisti keglji s televizije.

Kako je potem bežal! Z Levikijem ob prekatih po neskončnih hodnikih, razsvetljenih s slepeče belo svetlobo, globlje in globlje, dokler se ni znašel v kleti, kjer so se tik nad tlemi vile široke cevi. Od daleč so bile videti dovolj široke, da bi se lahko splazil vanje in morda po tej poti pobegniti iz strašnega labirinta. Toda bile so vroče, prevroče zanju, in v njih je bučalo, kot bi bile polne deroče vode. Ozrl se je čez ramo. Varnostnikov ni slišal, toda vedel je, da so mu na sledi, če jih le ni preveč poškodoval.

Leviki se je zganil in nekaj zamomljal. Blatar ga je objel tesneje in sledil cevem. Vodile so v popolno temo, a še

naprej je hitel in upal, da vodijo na prosto. Tedaj je s škrigami zadel ob nekaj hladnega, nekaj mrežastega, nekaj, iz česar je prihajal svež zrak. Obrnil se je na bok in s konico repa otipal – rešetko! Zračnik, je pomislil razburjeno. Nekoliko višje je res naletel na izboklino, ki bi bila lahko kljuka. Močno jo je povlekel k sebi, a rešetka se je komaj premaknila. Povlekel je močnejše. In še močnejše. In – o, ljubi Darwin – popustila je. Blatar še nikoli ni bil tako srečen.

Tega, kako sta prišla domov, se ni spominjal. Tudi tega, kdaj točno je Leviki prišel k sebi, ne. A naslednjega večera, ko sta podpluta in razbolela okrevala v dnevni sobi, sta po televiziji izvedela, da ljudje mislijo, da se še vedno skrivata v Cankarjevem domu. Celu evakuirali so ga! In medtem ko je napovedovalec razlagal, da gre za ogroženo, a človeku smrtno nevarno žival, ki je resno poškodovala pet varnostnikov, je blatar dojel, da je zdaj resnično v težavah. Nikoli več se ne bo znebil slabega slovesa. Obupano je pogledal Levikija, ki se je prekrižanih rok mrščil na kavču. Ujel je njegov pogled in rekel: »Bodo že videli.«

»Pusti to,« je proseče rekel blatar.

»Kako naj pustim, ko pa ni prav,« je zarobantil Leviki.

»Vem, samo ... mislim, da zdajle ne bi prenesel novega izpostavljanja.«

»Na to kar pozabi,« je prhnil Leviki, »kar se njih tiče, si zdaj zločinec, zrel za odstrel. Ali za kletko. Táko z debelimi rešetkami. Ali še huje – za laboratorij!«

»Misliš, da me bodo iskali?«

»Seveda te bodo, in najprej bodo prišli sem. Čudno, da jih še ni.«

»Ljubi Darwin!«

»Darwin nima nič s tem. Sprijazni se, zdaj si kriminallec. V podzemlje boš moral.«

»Kam,« je prestrašeno vprašal blatar.

»Pomiri se, hočem reči, da te bom moral skriti.«

»Ampak kam?!«

»Ne vem še,« je zagodrnjal Leviki in se spet zazrl v ekran.

Televizor je blebetal v prazno. Nekdo je z glasom, hitrim kot brzice, pojasnjeval, da se je treba pred uporabo posvetovati z zdravnikom. Blatar je zavil z očmi in se ozrl k Levikijevemu naslonjaču. Ni se še vrnil, kar je pomenilo, da tudi večerje še lep čas ne bo. Grenko je pomisli, da ni le izobčen, ampak vrh vsega še lačen.

Policisti so ju takrat res obiskali, dvakrat, vendar niso preiskali stanovanja. Komaj so prestopili prag, čemur se je Leviki čudil, blatar, ki je oba obiska preždel v kopalnici, skrit za zaveso za tuširanje, pa niti ne. Prepričan je bil, da so se ga bali. Obenem se je zavedal, da je bilo iskanje neke praktično izumrle živali, ki je hitro izginila iz dnevnih novic, za policiste tako ali tako le izguba časa. Kakorkoli, še naprej je živel z Levikijem. Poleti je bil vesel, da ga je stanovanje varovalo pred soncem, jeseni pa ... Prisluhnil je besnenju dežja. Živo si je predstavljal, kako voda zaliva močvirja, polni kotanje, prestopa bregove in poplavlja južni del mesta. Kaj bi dal, da bi se lahko valjal po blatu! Cel bi se zaril vanj in užival v mokroti, mimogrede pa bi se še najedel. Slastni mikroorganizmi! Nažrl bi se do sitega in še čez.

Jeseni so strašne, je zavzdihnil blatar. Takrat se je počutil najbolj ujetega, ujetega v svet, ki mu je bil po vsem tem času še vedno tuj. Dokler je Leviki več časa preživel doma, je še šlo, a zdaj ... Še dobro, da je imel televizijo.

II

Reklamam na POP TV-ju ni bilo konca, zato je preklopil na Slovenijo I. Zagledal je znanstvenika ali znanstvenico v beli laboratorijski halji. Še vedno ni znal ločiti ljudi po spolu, zato se je samovoljno odločil, da gre tokrat za znanstvenico. Bila je rdečelasa, vitka in rahlo sključena, tako kot Leviki. Stala je ob pisalni mizi v neki pisarni in govorila v kamero. Za njo so bile police knjig in fasciklov, v levem kotu pa vrsta majhnih akvarijev. Blatar je napel oči, da bi jih videl bolje, a ravno takrat so zamenjali posnetek. Zdaj so pokazali sluzavega pupka iz enega od akvarijev. Blatar še nikoli ni videl tako nenavadnega bitja. Bilo je ljubko in hkrati odvratno. Imelo je sivorjavo kožo s črnimi pegicami in dolg rep. Na široko ploščato glavo sta bili precej narazen nasajeni dve okrogli očesci brez vek, takoj pod njima pa je opazil velika usta, ki so se raztezala čez cel obraz. Ob straneh so mu iz glave poganjali nekakšni izrastki, trije na vsaki strani. Bili so črni in razvejani, in ko se je žival premaknila, so vzvalovali kot močvirska trava. Ja, kot klasasti rmanec. Na nožicah je opazil nežne prstke, ki so po obliki spominjali na človeške, le da jih

je ta čudna žival imela pet – če je dobro videl – samo na zadnjih nogah, na prednjih pa so bili zgolj štirje.

Blatar je s konico repa zatipal za daljincem (Leviki ga je s selotejpom pritrdil na parket dovolj stran od kadi, da se ni mogel zmočiti) in zvišal glasnost. »Veste, sluz, ki prekriva telo ličink, naj bi bila nekakšno gojišče bakterij in te aminokisliline naj bi bile uporabne za organizem kot hrana,« je rekla znanstvenica z visokim, pojočim glasom. »To je ena od hipotez, ki bi lahko odgovorila na vprašanje, kako je mogoče, da lahko tako dolgo strada; tudi več kot osemnajst mesecev.«

Osemnajst mesecev brez hrane?! Blatar je še nekoliko povišal glasnost in mrzlično razmišljal, o kom govorijo.

»V jami je hrane malo,« je nadaljevala znanstvenica, »in še ta se pojavil le občasno, kar je poleg teme zelo omejujoč dejavnik. To pomeni, da je moral naš močeril svoj metabolizem prilagoditi tem razmeram.«

Močeril? Ni bilo to zgolj drugo ime za človeško ribico oziroma proteus? Blatar je bil zmeden. Človeške ribice so bile pri ljudeh zelo popularne, zato jih je pogosto videval na televiziji, še posebej tisto iz Postojnske jame, ki je po desetih letih zavlačevanja končno izlegla jajčeca. Vendar pupek, ki so ga pokazali na začetku, prav gotovo ni bil »naš močeril«. Je pa obstajala določena podobnost, tega se ni dalo zanikati. Ko je blatar znova prisluhnil oddaji, je bila znanstvenica že drugje. Zdaj je pojasnjevala, da pri njem – ni vedel, ali pri močerilu ali pri skrivnostnem pupku – na veliko raziskujejo regenerativnost okončin.

»Ali drži, da poleg svojih okončin lahko regenerira tudi tuje,« je vprašal neki glas iz ozadja. To bo novinar ali novinarka, je pomislil blatar. Naj bo novinar.

Znanstvenica je prikimala. »Drži, transplantacija je mogoča. In ne regenerira samo okončin, značilno je, da lahko pride tudi do obnove srca, oči ...«

»In celo možganskih celic, kajne,« jo je prekinil novinar.

»Res je, to zdaj odkrivamo tudi pri sesalcih. Intenzivno obnovo določenih delov možganov.«

Transplantacija? Obnova srca in možganov? Vse skupaj je mejilo na znanstveno fantastiko. Spet so pokazali pupka – le da je vmes spremenil barvo! Zdaj je bil rožnat, s še večjimi naglavnimi izrastki in dolgimi usti, ki so se mu (vsaj tako se je zdelo blatarku, ki je pozabil, da ni bil edini gledalec) režala naravnost v obraz. Razdraženo je zamahnil s škrkami. Če kaj, je sovražil oddaje, v katerih so samo na začetku povedali, o čem bodo govorili. Če si zamudil začetek, si moral potem celo oddajo ugibati, za kaj gre. Še tega, kako je ime znanstvenici, ni ujel. Leviki bi gotovo vedel, a kaj, ko ga ni bilo od nikoder.

»Gre za laboratorijsko žival, ki je enostavna za gojenje in vzdrževanje, poleg tega pa živi kar dvajset let.«

»Mar to ne velja le za naravno okolje,« je vprašal novinar. »Slišal sem, da naj bi v laboratoriju živeli največ pet let. Kako dolgo so že pri vas?«

»Natanko pet let,« se je nasmehnila znanstvenica. »Veste, prej velja nasprotno: živali imajo v naravnem okolju krajšo življenjsko dobo zaradi pritiskov okolja, naj gre za

plenilce ali neugodne razmere, medtem ko jih v laboratoriju hranimo, zdravimo, skrbimo za stalno temperaturo ... Nič jih ne ogroža. Razen bolezni; te se lahko razbohotijo tudi v laboratoriju.«

Blatar se je zamislil. Če je bilo Ljubljansko barje njegovo naravno okolje, potem je bilo Levikijevo stanovanje njegov laboratorij. Odkar ga je policija pustila pri miru, namreč tudi njega ni ogrožalo nič – razen kruljenja v želodcu. In bolečin. Kakor da mora nemudoma preveriti, kako hudo je z njim, se je nalašč presedel bolj sunkovito, kot bi mu bilo treba. Zaječal je. Nekje za vratom je začutil novo rano. Prav ti je, se je okaral. Potem se je z zobniki uprl ob kad in se previdno namestil v prejšnji položaj.

»Za dvoživke je značilen proces metamorfoze,« je nadaljevala znanstvenica, »obstaja pa nekaj vrst, ki ostanejo na stopnji ličinke. Njihov somatski razvoj je počasnejši od razvoja gonad, zato spolno dozori in se lahko razmnožujejo, čeprav ohranijo značilnosti ličinke. Pravimo, da ostanejo neotene. Za nekatere vrste je to zaradi pritiskov okolja ugodneje. Recimo, naš jamski močeril, naša jamska dvoživka, je neotena. Gre za prilagoditev, potrebno za naselitev jamskega okolja.«

»Ali aksotli v svojem naravnem okolju v Mehiki prav tako živijo v podzemnih vodah?« je vprašal novinar.

Aksotli! To je moralo biti to. In Mehika! Očitno je šlo za eksotično žival. A zakaj so se o njej pogovarjali v slovenščini? Je to pomenilo, da živi tudi v Sloveniji? Ali pa je iz Slovenije samo znanstvenica, ki jih je raziskovala v kakšnem mehiškem laboratoriju? Ali pa ... Prisiliti se je moral, da je

nehal razpredati in se posvetil oddaji. Kljub temu je nestrpno čakal posnetek, iz katerega bi bilo razvidno, ali so knjige nad znanstveni čino mizo v slovenščini ali mehiščini.

»Ne, jezera, v katerih živi, niso pod zemljo, vendar so razmere za življenje tam dovolj neugodne, da ostaja neoten. Toda možnost preobrazbe pri njem obstaja. Odvisna je od tega, koliko hrane je na voljo, in od tega, ali se razvije ščitnica. Aksolutl jo ima. Včasih metamorfozo sproži tudi stres.«

Knjige so bile predaleč. Pa tudi – zakaj bi jezik dokazoval karkoli? Kot da slovenskih knjig ni bilo mogoče preseliti v Mehiko. In če so ljudje zmogli to, potem ni bilo razloga, zakaj ne bi neke mehiške živali preselili na primer v Ljubljano.

Bolj ko je blatar premleval, bolj se je čudil sam sebi. Ni razumel, zakaj mu je bilo toliko do tega, da bi žival, za katero je prvič slišal, živela v bližini. Še njenega imena ni znal izgovoriti. Aksotl? Ne. Akslotl tudi ne.

Nevidni novinar je vprašal, kako se ličinke ločijo od odraslih aksolutlov.

Ak-so-lo-tl, je blatar počasi ponovil za njim.

»Predvsem po škregah,« je začela znanstvenica. »Imajo tri pare škrge, medtem ko jih odrasli, preobraženi aksolutli nimajo več. Dihajo samo s pljuči. Tudi koža je takšna kot pri ličinkah. Tudi ta se pri odraslih primerkih spremeni. Postane takšna, kot je pri dvoživkah, ki se preobrazijo; omogoča tako življenje v vodi kot v vlažnih predelih kopnega, medtem ko ličinka vse življenje preživi v vodi. Zanimivo je, da pri aksolutlu preobrazbo lahko dosežemo umetno, pri našem

močerilu pa je ne moremo. Njegovo tkivo se ne odziva na ščitnični hormon. Ne vemo, zakaj je tako.«

»Slišal sem, da se je eden vaših aksolotlov preobrazil kar sam, brez vaše pomoči ali spodbude.«

»Ah, ja. Ubogi Polde. Ni ga več.«

»Kaj se je zgodilo?«

»Ne vemo. Domnevamo, da ga je ubila prav preobrazba. Za aksolotle je lahko zelo boleča.«

Znanstvenico je zamenjal posnetek aksolotlove glave. Zdaj je bila spet temnorjava. Kamera se je osredotočila na njegove izrastke, ki so od blizu spominjali na praprot, ko so vzvalovali, pa celo na pahljačo. Če so to res škrge, je pomislil blatar, in če ima tudi pljuča, potem sva si tudi midva malce podobna. Z repom je segel h glavi in se počohal po škrгах. Imel je samo tri in bile so drugačne oblike, a vendar – kazalo je, da so služile istemu namenu kot aksolotlove. No, vsaj enemu od njih. Blatar je s svojo »čupo«, kot je njegovim škrgam ljubkovalno pravil Leviki, lahko dihal, izražal čustva in – podobno kot človeška ribica in drugi vodni vretenčarji – zaznaval šibko električno polje živalskega in neživega izvora. Znanstvenica tega v zvezi z aksolotlom ni omenila. Kaj neki ga je med preobrazbo najbolj bolelo? Da niso bila to prav pljuča, ki so v odsotnosti škrग morala delati za dva? Blatar je s konico repa zakrožil med zobnike in se dotaknil pljučnih prekatov. Ni imel prave predstave o tem, kako velik je bil aksolotl, a tudi če je bil manjši ... Podobnosti so obstajale: če so aksolotli, ki so imeli več sreče kot Polde, tako kot blatar vse življenje dihali s čupo in pljuči, če so živeli tako na kopnem kot v vodi in se hranili skozi kožne pore (v nasprotju

z njim so imeli tudi usta, zato pore najbrž niso igrale tako pomembne vloge), potem je bilo povsem možno, da je tudi sam obtičal na stopnji ličinke. Toda aksolotli in človeške ribice so kljub temu spolno dozoreli. Kaj pa on? V resnici tega ni vedel. Na barju nikoli ni dobil priložnosti za parjenje. Pač, držal se je zase. Kakorkoli, dejstvo je bilo, da je bil njegov najpomembnejši organ koža in da je ta v Levikijevem stanovanju povsem otrdela. Nekoč mu je pomagala tudi pri dihanju, zdaj pa je skoznjo še jedel težko. Je bilo mogoče, da se je preobrazil, odkar je živel v kadi? Je zato tako shujšal? Ali le ni dovolj jedel? In kdaj je sploh nazadnje dihal s škrgami? Tega se dejansko ni spomnil, a moralo je biti na barju.

Sredi teh razburjenih misli je blatarja prešinilo, da je vendarle dvoživka, in ne sesalec, kot je trdil Leviki. S tem pravzaprav ni bilo nič narobe. Odkar je živel s tem posebnim sesalcem in vsak dan na televiziji gledal njegove vrstnike, mu je bilo vse manj do tega, da bi ga umestili mednje. Opazil je, da so imeli ljudje o sebi zelo visoko mnenje kljub svojim evolucijskim pomanjkljivostim – ali pa ravno zaradi njih! Po drugi strani so bili nori na dokumentarce o drugih živalih. Kot da nimajo nobene samozavesti in se zato nenehno primerjajo z nekom, ki je po njihovih merilih manj razvit. Leviki mu je nekoč povedal, da obstajajo programi, na katerih dokumentarce o živalih predvajajo ves ljubi dan. Njun televizor teh programov ni lovil, a blatarju ni bilo preveč žal, saj so ga človeške oddaje o živalih spravljale v obup. Ljudje so v njih iz živali na vsak način skušali narediti ljudi in s tem paradoksalno uničevali prvotni namen oddaj, ki naj bi potrjevale prav njihovo večvrednost. Ker živalim

niso mogli polagati besed v usta, so svojim fantazijam priredili posnetke, in tako je blatar v dokumentarcih »o živalih« (v resnici so bili o ljudeh) zgroženo strmel v srečne družine pižmovk, mačke kot ljubke igračke in žuželke v vlogi vojskujočih se klanov. Oddaja o aksolotlu se je vsemu temu za zdaj uspešno izognila. Blatar je ujel besedo evolucija in znova prisluhnil.

»Ja,« je prikimala znanstvenica, »aksolotl je zelo stara vrsta. Spada v družino prečnozobcev, zato mu pravimo tudi mehiški prečnozobec. Prečnozobci spadajo med najstarejše potomce repatih krkonov, ki so se pred stoštiridesetimi milijoni let ločili od drugih močeradov, kar je pet milijonov let prej, kot sta se od svojega skupnega prednika ločila koala in delfin.«

Blatar se je zakrohotal z vsemi desetimi prekati hkrati. Misel, da je aksolotl – in morda celo on sam – napol v sorodu s koalami in delfini, je bila tako nora, da se ni mogel zadržati, čeprav ga je prešinila bolečina. Tokrat je udarila iz območja ledvenih vretenc, ki so bila vedno na varnem. O, Darwin nesrečni, je zaječal blatar, zdaj se rane širijo že pod vodo. Zaželel si je, da bi bil Leviki ob njem.

»Tudi neotenija je evolucijsko gledano zelo stara lastnost,« se ni pustila motiti znanstvenica.

»Jih raziskujete zaradi nje?«

»Ne, kupili smo jih, ker smo pri človeški ribici želeli preučiti celične kulture hepatocitov, jetrnih celic, a ker močeril pač ni eksperimentalna živalca, smo morali uporabiti nekaj, kar mu je podobno, torej nekaj, kar je neoteno in ima podoben metabolizem. Ko je mlada

raziskovalka, ki je preučevala aksolotlove hepatocite, končala svoj doktorat, ni bilo možnosti, da bi jo zaposlili, zato smo nehali delati na njih. Zdaj na njih dejansko poskušamo delati citogenetiko. Optimizirati želimo gojitev belih krvničk, da bi potem to znali narediti pri močerilu. Tako bi lahko ugotovili, kakšni so njegovi kromosomi, kakšen je njegov kariotip, in potem bi na podlagi spolnih celic lahko ugotovili njegov spol. Pri človeški ribici namreč spola navzven ne moremo določiti, zato iščemo drugo metodo. Recimo kako vzeti vzorec krvi ali sluznice, ne da bi zato morali živalco ubiti.«

Blatar se je zahihital. Torej ni bil edini, ki je imel težave s prepoznavanjem spola pri drugih vrstah. Le da njemu nikoli ni padlo na pamet, da bi Levikiju med spanjem recimo vzel kri ali pa ga enostavno slekel in potem primerjal njegovo telo s tistimi iz medicinskih enciklopedij o ljudeh samo zato, da bi se naučil prepoznavati spol. Spol se mu ni zdel tako pomemben, vendar so ljudje očitno mislili drugače. Za kaj pravzaprav gre, mu je razkrilo naslednje novinarjevo vprašanje. Zanimalo ga je namreč, ali spol pri močerilu raziskujejo zaradi njegove nadaljnje reprodukcije.

»Tako je,« je rekla znanstvenica, »obstaja tendenca, da bi vsaj črno podvrsto človeške ribice sistematično razmnoževali in naseljevali.«

»Toda ali ne spada tudi aksolotl med ogrožene vrste? Če jih že raziskujete,« jo je podrezal novinar, »zakaj potem ne razmnožujete tudi njih?«

»Saj jih,« je odgovorila znanstvenica, »samo ne v naravi, ampak izključno v laboratorijih. Oni so ... nekakšne

laboratorijske podgane, če želite. Postopek razmnoževanja je tako enostaven, da ga lahko z nekaj znanja in opreme opravite doma. V naravnem okolju razmnoževanje ne bi bilo uspešno, ker je njihov habitat praktično izginil zaradi onesnaževanja, podnebnih sprememb in umetne naselitve rib, ki se hranijo z aksolotlovimi ličinkami.«

Tipično, je pomislil blatar. Najprej vse uničijo, potem pa se grejo rešitelje. In še to le, če imaš srečo, da si ljubka mala živalca, kot je človeška ribica, ali pa srečo, da ti je – tako kot aksolotlu – v laboratoriju bolje kot v naravi.

Blatarjevo naravno okolje je bilo že dolgo uničeno. Najprej so ljudje načrtno izsuševali Ljubljansko barje, potem pa je delo zanje dokončalo kar podnebje. Če je dobro pomisli, je ljudi še najbolj fascinirala njihova lastna destruktivnost. Njihova najljubša tema je bilo izumiranje vrst in prav ob živalih, ki so izumrle ali izumirale po človekovi zaslugi, so imeli največ povedati o pravicah živali. Poleg tega je imel vtis, da ljudje živalim samovoljno podeljujejo nekakšne pravice, ker jih imajo sami vse manj. In če so živali v tem smislu postajale bolj človeške od ljudi, potem je veljajo tudi obratno. To, da ljudje v resnici postajajo vse bolj živalski, so mu potrdila vsaka večerna poročila. Ena vojna za drugo, vsak samo zase in vsi proti vsem. Blatar je zmajal s čupo. Ko je Levikiju nekoč povedal, kaj si misli o ljudeh, mu je on odgovoril, da je njegova slika izkrivljena; da ljudi ne more soditi po tem, kar vidi na televiziji. Že mogoče, je zdaj pri sebi zagodrnjal blatar, a drugega kot to, kar je na televiziji, tako ali tako ne poznam.

»Ravnovesje v okolju je porušeno,« je rekla znanstvenica, kakor da bi slišala njegovo tožbo. »S tako nasilnimi spremembami rušimo naravni red.«

In še ga boste, je pomislil blatar. Mar ni ravno prej izjavila, da nameravajo razmnožiti močerile in jih potem naseliti kdo ve kam? Novinar zvedavi, zdaj jo vprašaj, zakaj zavestno rušijo naravni red. Vprašaj jo, na čigav račun mislijo širiti močerile, je navijal blatar. Toda novinar ga ni uslišal. Bolj ga je zanimalo razmnoževanje. Znanstvenico je začel spraševati takšne podrobnosti, ko da si na vsak način hoče predstavljati, kako seksajo človeške ribice. Čeprav sploh ne seksajo! Blatar je imel dovolj. Z repom je otipal daljinec in ugasnil dokumentarec, ki se je nepričakovano sprevrgel v pornič.

III

Stanovanje je zajel mrak. Véliki blatar je prislonil glavo ob kad in zaprl oči. Užival je v nenadni tišini, v katero je postopoma vdiral zvok dežja. Iz enakomernega šumenja je vse jasneje razložil posamezne kaplje, ki so se v sunkih zaganjale v šipe. V misli se mu je prikradla podoba uničenih voda, ki so izgnale aksolotla, in takoj za njo posnetek umazanih akvarijev iz laboratorija, kjer je našel zavetje. Proti koncu oddaje so omenili, da jih je v laboratorijih po vsem svetu živelo na tisoče, zato je bila misel, da jim je tam bolje kot v naravi, mamljiva, čeprav so znanstveniki na njih izvajali krute poskuse. Kako bi sicer vedeli, da aksolotlu na mestu,

kjer je izgubil nogo, zraste nova? Dovolj dobro je poznal ljudi, da si je lahko predstavljal, kako jim v ta namen režejo prstke in jih mučijo še na sto drugih načinov. Že to, da je znanstvenica v zvezi z aksolotli govorila o »primerkih«, v zvezi z močerili pa o »živalcah«, je bilo zgovorno.

Spraševal se je, ali so zoologi aksolotle enostavno ugrabili ali pa so pri prehodu v novo okolje vendarle imeli kakšno besedo. Sam jo je imel, konec koncev je selitev k Levikiju najprej zavrnil. Privolil je šele takrat, ko je dojel, da ga na barju čaka smrt. Če so se aksolotli odločili za ta tvegani premik, je moralo življenje v naravi zanje res postati nemogoče. Zakaj bi sicer privolili v životarjenje v akvarijih? A morda jih sodim po sebi, se je opomnil blatar. Morda jim zagotovljen dotok hrane in odsotnost plenilcev zadoščata, morda zanje skrbijo bolje, kot nesrečni Leviki skrbi zame. Morda se jim ne toži po blatnih kotanjah in morda –

V vhodnih vratih je zaškrtal ključ. Blatarjeva čupa je poskočila od veselja. Ni mogel pogledati k vratom in tvegati novih ran, zato je obmiroval in upal, da Leviki ni pozabil na hrano. Ko so se vrata odprla, je zaslišal korake, takoj zatem pa topi zvok težkega vedra, ki ga je Leviki odložil na tla. Torej le ni pozabil.

»Uf, zunaj je sodni dan,« je vzdihnil Leviki. Ko se je z vedrom v roki približal blatarju, je bil še vedno v vetrovki in premočen do kože.

»Vidim,« je rekel blatar. »Si bil v knjižnici?«

»Kje pa drugje,« je skomignil Leviki in si sezul gumijaste škornje. Kar v nogavicah je stopil na mokri polivinil. Slekkel si je vetrovko, jo dvignil nad kad in s

potočkom, ki je curljal od nje, pociljal blatarjevo čupo. »Izvoli, samo zate,« je rekel spakljivo, »neoporečna deževnica izpod svinčenih oblakov!«

»Kar zafrkavaj se,« se je namrščil blatar.

»Saj vem, lačen si. Pa še vse si polil. No, takoj bo bolje, prinesel sem ti sveže blato. Si pripravljen?«

Blatar je prikimal in zamižal.

Leviki je dvignil vedro in mu ga nagnil nad glavo. Gosta blatna voda je spolzela po njegovi čupi in nižje, po glavi in vratu, kjer je nekaj blata zavilo med prekate, nekaj pa po hrbtu na dno kadi. Vztrepetal je od užitka. Slišal je, da je Leviki odložil vedro in odšel v kuhinjo, sam pa se je prepustil počasnemu mehčanju kože in razpiranju por, ki so sestradano vsrkavale mikroorganizme. Res so bili sveži, pravkar nabrani. V mislih se je zahvalil Levikiju in mu, popustljiv kot je bil, v hipu odpustil vse odsotnosti – za nazaj in naprej.

Leviki se je vrnil s stiroporno posodo in steklenico piva. Stopil je k daljincu in kar s palcem na nogi odprl televizor. Potem je sedel na svoj razmajani naslonjač in odprl posodo. Zadišalo je po Beijingu, kar je pomenilo, da je preživel dan na Brezovici ali pa se je tam vsaj ustavil. Rad je imel kitajsko hrano. Blatar se je odločil, da ne bo poizvedoval, kaj je počel ves dan. To se nikoli ni končalo dobro. Poleg tega je želel od njega zvedeti pomembnejše stvari. Zaželel mu je dober tek.

»Enako,« je s polnimi usti zamomljal Leviki. »Zakaj si ugasnil televizor? A je grmelo?«

»Ne, na živce mi je šel.«

»Tebi – na živce? Kaj takega,« se je iskreno začudil Leviki. »Je vse v redu?«

»Ne. No, nič hudega ni,« je dodal blatar, da bi ublažil svoj ostri odgovor. »Takoj ti bom povedal, samo počakaj, da pojem do konca.«

»Prav,« je dvomeče rekel Leviki. K ustom si je ponesel nov zalogaj rezancev in se zagledal v migetajoče podobe na televizorju.

Tudi blatar se je skušal osredotočiti na hrano, vendar ni šlo. Pošastno ljubka grimasa aksolotla, ki je še pred kratkim režal s televizorja, se mu je zažrla v drobovje. Še vedno ga je preganjalo vprašanje, ali so se aksolotli – kot posamezniki in vrsta – odločili, da bodo preostanek življenja preživeli v laboratorijih ali pa jih v resnici nihče ni nič vprašal. Najbolje bi bilo vprašati njih, je pomislil, a kaj ko v dokumentarcu ni uspel izvedeti niti tega, kje so. Tedaj mu je kapnilo, da rešitev sedi poleg njega. Čupa mu je poskočila od razburjenja.

»Leviki?«

»A si končal?«

»Ne še, rad bi te ...«

»To pa je urgentno,« se je pošalil Leviki, »če je pomembnejše od hrane. Povej.«

»Si že kdaj slišal za aksolotla?«

»Menda ja. Si pozabil, da živiš z zoologom? No, vsaj nekdanjim zoologom,« je dodal godrnjaje.

»Ali živijo tudi v Sloveniji?«

»Ja, vsaj v laboratorijih. Tudi na biotehniški smo jih imeli.«

Blatar je zastrigel s škrkami.

»Kaj pa je to takega,« se je začudil Leviki, »povsod jih imajo.«

»Zakaj mi nisi tega nikoli povedal?«

»Nisem vedel, da te zanimajo,« je skomignil Leviki.

»Kaj te pa zanima?«

»Nič posebnega,« se je zlagal. Ni bil prepričan, koliko želi povedati Levikiju. Ni mu želel povzročati novih težav, po drugi strani pa ni imel izbire: če je hotel izvesti načrt, ki je brbotal v njem, je potreboval njegovo pomoč.

»A tako praviš.« Leviki je zmajal z glavo in naredil požirek piva. Ko je odložil steklenico, je izpod čela premeril blatarja in rekel: »Poslušaj, blatko moj dragi, nisem od včeraj. Izpljuni že.«

»Misliš, da so še tam,« je poskusil blatar, ko je uvidel, da ga ne bo pretental. »Mislim, aksolotli na biotehniški.«

»Če jim niso pomrli, gotovo.«

Na to možnost ni pomislil. Vseeno ga je vprašal, ali ve, kje točno se nahajajo.

Leviki mu je namenil sumničav pogled. Potem je zavzdihnil in rekel, da so najbrž še vedno v kleti.

Blatarju je zaigralo srce. Če so bili v kleti, bi jih dejansko lahko obiskal. Nekaj stopnic bo že zmogel. Če bo hotel iz hiše, jih bo tako ali tako moral premagati štiriindvajset. Kar ni bil hec. Zaskrbelo ga je, da njegovo razbolelo telo tega ne bo zmoglo. Sámó že ne. Čupa se mu je sesedla v kup nesreče.

»Kaj tuhtaš? Bi šel na obisk, pa ne veš kako?« ga je podrezal Leviki.

Blatarju je zastal dih. »Kako si vedel?!«

Leviki se je zakrohotal. »Saj nisem! Samo šalil sem se. Ampak ti misliš resno! Dejansko hočeš k aksolotlom?«

Blatar je resno prikimal.

»Če je tako, potem me res matra firbec, zakaj te zanimajo. Kje si sploh slišal zanje? Si spet gledal kakšno trapasto oddajo?«

Blatar ga je jezno ošinil. Kot da Leviki ni dobro vedel, da je bil televizor njegov edini stik s svetom, njegova edina družba. Imelo ga je, da bi mu zabrusil par krepkih o tem, kako ga cele dneve pušča samega in lačnega in – kar je bilo najhuje – odvisnega od njegovih napol dokončanih izumov. Globoko je vdihnil in počakal, da so se pljučni prekati sprostili. Potem mu je povedal vse: o dokumentarcu, znanstvenici, aksolotlih, človeških ribicah, jamah in vprašanjih, ki mu niso dala miru.

Leviki je pil in poslušal. Ko je blatar končal, je odšel v kuhinjo po novo pivo. Nato je zavil k omari s knjigami in z najvišje police vzel zaprašeno škatlo. Sedel je, jo odložil na kolena in začel brskati. Blatar je strahoma čakal, kaj bo izvlekel. Zdelo se mu je, da nekaj takega, kar bo odločilo o njegovi usodi. Zamižal je in se skušal osredotočiti na dež. Pred dnevi, ko se je spet začelo obilno deževje, sta se šalila, da prihajajo že druge stoletne poplave v tistem mesecu in da jih bo do konca leta gotovo še nekaj. V tistem ga je Leviki pocukal za zobnik. Blatar je zagledal nekakšno zloženko.

»Kaj je to?«

»Hidrološka karta Ljubljane z okolico. Na poti ti bo prišla prav. Ne skrbi, ne boš je uničil, plastificirana je. Vrisane niso le tekoče in stoječe vode, ampak tudi podtalnica,

vodovod in kanalizacija. Sicer pa pot čez barje poznaš bolje od hidrografov,« se je nasmehnil Leviki.

Blatar se je ganjeno zastrmel v svojega prijatelja.

»Ne glej me tako,« je rekel Leviki, »raje me poslušaj, ker ne grem s tabo. Najprej: ne pozabi, da nimaš več takšne kondicije, kot si jo imel. Čuvaj svojo moč. In dobro se najej. Res je, da boš večinoma plaval s tokom, vendar biotehniška ni blizu. Sploh veš, kje je?«

Blatar je prikimal. »Blizu živalskega vrta.«

»Ja, ampak na drugi strani ceste, tik ob Glinščici. Pazi, to je v novi stavbi, imenuje se Nacionalni inštitut za biologijo. Naslov je Večna pot 111. Najti moraš pot v klet, kjer je Katedra za zoologijo. Tam poišči ... kaj že?« Leviki se je počohal po glavi. »Že vem,« je vzkliknil, »Primerjalno anatomijo vretenčarjev. To je oddelek. Številke sobe se ne spomnim, a jo boš že našel, klet ni velika. Poleg tega – saj veš, uporabi svojo lastno čupo. Če so aksolotli še tam, jih boš začutil.«

Blatar je strmel v karto in se spraševal, kam naj jo vtakne, da je ne bo izgubil.

Leviki ga je pobožal po čupi in se znova nasmehnil. »Me ne boš nič vprašal? Ti je vse jasno?«

Blatar je skomignil. Čutil je, da se mu v očeh nabirajo solze. »Hvala, Leviki,« je komaj izdaval iz sebe, »ne bom pozabil, kaj si naredil zame.«

»Ti pa zame! Se ne spomniš? Če ne bi bilo tebe, bi bil že zdavnaj pod rušo. Pravzaprav v blatu.«

Kako se ne bi spomnil! Ko je Leviki vélike blatarje raziskoval še poklicno, je večino časa preživel na barju in tam

je večkrat obtičal v blatu, posebej pri Črnem logu, kjer so bili udori najbolj zahrbtni. Nekoč se je pogreznil do pasu. Lastna teža ga je vlekla vse globlje, in če takrat ne bi slučajno privijugal mimo, bi Leviki res končal v blatu. In potem še Cankarjev dom! Res, skupaj sta doživela marsikaj. A zdaj se je na pot odpravljal sam. Če bo zašel v težave, mu Leviki ne bo mogel priskočiti na pomoč.

»Poslušaj,« ga je iz misli predramil Leviki, »vem, da sem te zadnje čase zanemarjal. Moraš mi oprostiti, nisem čisto pri sebi. A hočem, da veš, da se lahko kadarkoli vrneš. Kdo ve, kam te zanese, mogoče se ne bova nikoli več videla, a če ne boš imel kam, vedi, da boš vedno dobrodošel.«

»O, Leviki,« je iz globine prekatov zaječal blatar.

»Aja, in še to: ne pozabi, da si – kar zadeva druge ljudi, sploh pa zoologe – človeku nevarna dvoživka. Pazi se jih.«

Blatar je vneto prikimal. Ob tem ga je zaskalelo v vratu in nakremžil se je od bolečine.

»Pri Darwinu!« Leviki ga je s hidrološko karto lopnil po repu. »Kako boš šel na pot, ko pa si ves bolan?«

»Takoj ko bom cel v vodi, bo bolje. Ampak najprej se moram skobacati iz kadi.«

»Pomagal ti bom,« je rekel Leviki. Karto je zalučal na naslonjač in si zavihal rokave. »Dajva, poskusiva.«

»A kar zdaj,« se je prestrašil blatar.

»Kdaj pa, če ne zdaj? Razmere so idealne, zunaj je tema in pravijo, da bo scalo še vsaj dva dni, do takrat pa boš menda že prilezel do aksolotlov.«

»Ne vem, če ...«

»In verjemi, v tem vremenu ne boš srečal nobenega človeka. Še psov ne sprehajajo,« je bil Leviki vse bolj zagret.

Blatar je zavzdihnil. Naj bo, je pomislil. Napel je vse sile in se skušal obrniti na bok, še preden ga je Leviki utegnil podpreti. Ob zasuku ga je presekala tako silovita bolečina, da se mu je stemnilo pred očmi. Ko je prišel nazaj k sebi, je moledujoče pogledal Levikija in zaječal: »Ne bom zmogel.«

»A te tako boli?«

Blatar se je nakremžil. Telo mu je utripalo od šoka. Zdaj ni smel tvegati novih bolečin.

»Prav. Res ne gori voda,« mu je pritrdil Leviki. Z rokami se je uprl v boke in se zagledal v tla. Potem se je sklonil, pobral vrtno cev in jo vtaknil v kad. »Veš kaj, če nič drugega, lahko vsaj do vrha napolniva banjo, da se boš čez noč napojil. In če bo jutri še deževalo, lahko poskusiva znova. Kaj praviš?«

Blatar je narahlo prikimal. Leviki je pohitel v kopalnico, od koder se je kmalu zaslišalo klokotanje vodovodnih cevi. Čez trenutek je na prekatih že čutil osvežujoči curek hladne vode. Zobnike je uprl ob kad in se skušal potopiti čim globlje, a že vnaprej je vedel, da bosta vrat in glava tudi to noč štrlela v zrak, zato je močno dvomil, da mu bo naslednjega jutra kaj lažje. Pripravljen je bil potrpeti, bil je vajen bolečine, toda tisto prej ... Tisto je preseglo vse meje.

Iz kopalnice je zaslišal straniščni splakovalnik in Levikijevo brundanje. Prepeval si je neko poskočnico iz oddaje Slovenski pozdrav. Blatar je ni prenašal, sam je bil naklonjen bolj otožnim melodijam, a zdaj ga veseljaški napev

ni motil. Kazalo je, da je Leviki dobre volje, kar je bilo prava redkost. Kot da se veseli, da se me bo končno rešil, je pomislil blatar, a se je takoj opomnil, da to enostavno ni bilo res. Če že, potem se je veselil zanj – ker se je končno odločil, da bo storil nekaj zase.

Leviki se je vrnil z mokro brisačo. »Ne vem, zakaj se tega nisem spomnil že prej,« je rekel in jo nagnil nad kad, da ne bi zmočil parketa. »Če ti glavo ovijem v mokro brisačo, ti bo lažje.«

Blatarjeva čupa je oživila. »Prosim! Če imaš še kakšno brisačo, potem mi zaščiti tudi vrat. In ramena. In prekate. Pa čupo.«

»No, no, počasi.«

»Rep se prav tako ne bi branil vlage.«

»Evo, že grem,« je rekel Leviki in odžvižgal v kopalnico. Vrnil se je s polnim vedrom brisač. Pokleknil je k blatarju in mu jih pazljivo ovil okrog ranjenih okončin. Ko je končal z delom, se je skobacal na noge in si pretegnil otrdeli hrbet. Potem je bruhnil v smeh.

»Kaj je pa tako smešno?« Blatar se je začudil lastnemu glasu. Zvenel je zamolklo in nosljaje, podobno kot Leviki, kadar je bil prehlajen.

»Ti si smešen. Videti si kot mumija, zveniš kot mumija ... Blatar iz katakomb!«

Blatar je ošinil svoje telo in se še sam nasmejal pisanim povojem. »Hvala ti, Leviki,« je rekel.

»Ni za kaj. Zdaj pa se spočij. Dovolj je bilo za danes. Vsaj zame. Počivati moram.«

Blatar je prikimal. Potem je, tako kot v starih časih, s konico repa segel v Levikijevo dlan. Leviki ga je požgečkal in mu voščil lahko noč. Ugasnil je televizor in luči ter se odpravil v spalnico. Ko je zaprl vrata, je v sobi zavladata tišina. Vanjo se je počasi prikradel šepet dežja.

Tisto noč se je blatarju sanjalo, da stoji pred vhodom v jamo. Iz nje je vel svež vlažen zrak in ga vabil, naj vstopi. Če se je opogumil, ne vem. A če je s prednjima zobnikoma le potipal v neznano, je blatar, ta počlovečena dvoživka, v jami morda doživel isto kot ti: tišino, hlad in temo podzemlja, v katerem izraz »mi« ni rezerviran za ljudi.

Se nadaljuje ...

Podzemlje je tretji del zgodbe o vélikem blatarju. Prvi del, *Izvajanje vélikega blatarja*, je izšel leta 2007 v samozaložbi Damijana Kracine, ki je ustvaril tudi skulpturo *Véliki blatar*, po kateri je nastala zgodba Tee Hvala. Knjižica je dostopna v javnih knjižnicah in na spletni strani Damijana Kracine. Drugi del, video *Evakuacija Cankarjevega doma*, je pod naslovom *Blatar News* na voljo na YouTube kanalu Damijana Kracine. Tretji del, *Podzemlje*, je nastal leta 2016 kot del intermedijske instalacije *Senescence: utekočinjeni čas*. Soavtorice Robertina Šebjanič, Andreea Oarga-Mulec in Tea Hvala so jo prvič predstavile na skupinski razstavi v Mestni galeriji Nova Gorica v okviru 17. festivala sodobnih umetniških praks Pixxelpoint, ki je potekal med 2. in 9. decembrom 2016.

Kolofon

Besedilo in oblikovanje: Tea Hvala

Jezikovni pregled: Barbara Cerkvnik

Izdajatelj: Samozaložba, Bata Leviki

Naklada: 50 izvodov

www.pixxelpoint.org

www.kracina.com/veliki_blatar.htm

prepih.blogspot.si/search/label/veliki%20blatar

© avtorice in avtorji, 2016.